

Sveriges Kvinnolobby

Vad krävs för att Sverige ska leva upp till FN:s Kvinnokonvention?

CEDAW-nätverkets skuggrapport av regeringens
åttonde och nionde periodiska rapporter om åtgärder
för genomförande av Kvinnokonventionen i Sverige

Sveriges Kvinnolobby är en partipolitiskt obunden och ideellt verksam paraplyorganisation för svensk kvinnorörelse. Under paraplyet finns 45 medlemsorganisationer som arbetar för att stärka kvinnors position i samhället. **Organisationen vilar på feministisk grund och utgår från FN:s Kvinnokonvention och Handlingsplanen från Peking.** Sveriges Kvinnolobby arbetar för att ett kvinno- och jämställdhetsperspektiv ska finnas i alla politiska, ekonomiska och sociala sammanhang, såväl lokalt och nationellt, som europeiskt och internationellt.

CEDAW-nätverket består av ett tjugotal organisationer som tillsammans arbetar med att genomföra skuggrapporter av regeringens rapporter till FN:s Kvinnokommitté. Nätverket samordnas av Sveriges Kvinnolobby och har som syfte att uppmana regeringen att realisera sina åtaganden i Kvinnokonventionen och Handlingsplanen från Peking.

Läs mer på sverigeskvinnolobby.se

info@sverigeskvinnolobby.se

08-33 52 47

**SVERIGES
KVINNOLOBBY**

Introduktion ... 4

Artikel 1: Definition av diskriminering ... 6

Artikel 2: Lagstiftning för att avskaffa diskriminering ... 7

Artikel 3: Kvinnors mänskliga rättigheter och avskaffande av mäns våld mot kvinnor ... 9

Artikel 4: Tillfälliga åtgärder för att uppnå jämställdhet ... 13

Artikel 5: Stereotypa könsroller ... 14

Artikel 6: Handel med kvinnor och utnyttjande av kvinnor i prostitution ... 17

Artikel 7: Politiskt och offentligt liv ... 19

Artikel 8: Internationellt arbete och representation ... 20

Artikel 9: Medborgarskap ... 22

Artikel 10: Utbildning ... 24

Artikel 11: Arbete och arbetsmarknad ... 27

Artikel 12: Hälsa och sjukvård ... 29

Artikel 13: Ekonomiska och sociala rättigheter ... 31

Artikel 14: Landsbygdens kvinnor ... 32

Artikel 15: Likhhet inför lagen ... 33

Artikel 16: Äktenskap och familjeliv ... 34

Introduktion

Kvinnokonventionen, Konventionen om avskaffandet av all form av diskriminering av kvinnor (CEDAW), antogs av FN:s generalförsamling 1979. 190 av FN:s 195 medlemsländer har förbundit sig att följa den, däribland Sverige.

Syftet med konventionen är att avskaffa alla former av diskriminering av kvinnor och att uppnå kvinnors fulla mänskliga fri- och rättigheter på lika villkor som män. Kvinnokonventionen är ett grunddokument med 16 huvudartiklar som lyfter fram kvinnors rätt till exempelvis utbildning, arbete, sin egen kropp och hälsa.

Kvinnokonventionen är en förpliktelse för de stater som ratificerat den. Därför finns ett övervakningsorgan inom FN, Kvinnokommittén (Committee on the Elimination of Discrimination Against Women), som granskar om staterna uppfyller sina åtaganden. Vart fjärde år ska medlemsstaterna lämna in en rapport om hur de levt upp till konventionens artiklar och redovisa de åtgärder som vidtagits för att genomföra den. I september 2014 lämnade Sveriges regering sina åttonde och nionde periodiska rapporter om åtgärder för genomförande av Kvinnokonventionen.

Kvinnorörelsen har en viktig uppgift att granska och överblicka hur Sverige genomför sitt arbete för kvinnors rättigheter och jämställdhet och vilka åtgärder som krävs. Därför gör kvinnorörelsen en skuggrapport av regeringens rapport och belyser kvinnors situation i Sverige på samhällets olika områden. Det är viktigt att civilsamhället visar kvinnors verklighet i relation till Sveriges åtaganden. Kvinnokommittén själva efterfrågar denna skuggrapportering.

1998 bildades CEDAW-nätverket för att genomföra skuggrapporter. Nätverket består av ett tjugotal organisationer och samordnas av Sveriges Kvinnolobby. Genom skuggrapporten vill vi öka kvinnors möjligheter att bevaka sina rättigheter och att driva sina krav. Vi vill uppmana regeringen att realisera sina åtaganden om jämställdhet och kvinnors rättigheter.

Genomförandet av konventionen ska ge alla kvinnor, exempelvis kvinnor som är blinda, dyslektiker, eller har begränsade kunskaper i svenska språket, möjligheter att bevaka sina rättigheter. Därför tar vi också fram rapporten i lättläst version och i punktskrift.

Ett annat viktigt uppdrag för CEDAW-nätverket är att öka kännedomen om Kvinnokonventionen. Trots att den trädde i kraft i Sverige 1981 och har funnits i över 30 år är den fortfarande en av FN:s minst kända konventioner.

Ju fler som känner till konventionen, desto bättre kan den implementeras. Därför arrangerar vi studiecirkel om kvinnors rättigheter och Kvinnokonventionen på lättläst svenska. Sveriges Kvinnolobby har också tagit fram ett skolmaterial om kvinnors rättigheter som används av lärare och elever i gymnasieskolan. Materialet är tillgängligt helt gratis på kvinnorsrattigheter.org.

Arbetet med att ta fram underlag till och kommentera de olika artiklarna har genomförts genom ett brett deltagande där CEDAW-nätverkets organisationer bidragit med kunskaper och erfarenheter. De organisationer som ingår i CEDAW-nätverket och som varit med och tagit fram denna rapport är:

Sveriges Kvinnolobby
Allt är Möjligt
DEA-föreningen för Kvinnohistoriskt Museum
Delta Kappa Gamma
Forum - Kvinnor och funktionshinder
Internationella kvinnoförbundet
Kvinnliga läkares förening
Kvinnoorganisationernas samarbetsråd i alkohol- och narkotikafrågor, KSAN
KvinnorKan
Lika Unika
Operation 1325
Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, ROKS
Sverigeunionen av Soroptimistklubbar
UN Women Nationell Kommitté Sverige
Unizon
Varken Hora eller Kuvad
Winnet Sverige

Artikel 1: Definition av diskriminering

Vad säger Kvinnokonventionen?

Diskriminering är när kvinnor har färre möjligheter eller blir sämre behandlade än män, eller när kvinnor inte har samma friheter och rättigheter som män när det gäller politik, ekonomi, kultur eller att vara aktiva i samhället.

När kvinnor och män inte har samma mänskliga rättigheter, är det diskriminering av kvinnor.

Så ser det ut

Den svenska lagstiftningen får inte strida mot Sveriges åtaganden enligt den Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Lagstiftningen i Sverige har inarbetat många av kvinnokonventionens artiklar och går i vissa fall längre än vad konventionen stipulerar, vilket vi välkomnar. Även de nationella målen för jämställdhetspolitiken konkretiserar flera av kvinnokonventionens viktigaste artiklar.

Trots att Kvinnokonventionen trädde i kraft 1981 är den fortfarande relativt okänd i Sverige. Även Tilläggsprotokollet till Kvinnokonventionen från år 2000 behöver bli mer känt. Tilläggsprotokollet har ännu inte använts i Sverige vilket visar att få känner till möjligheten för individer och grupper att vända sig till FN för upprättelse när nationella instanser inte lever upp till åtaganden i Kvinnokonventionen. Tillämpningen av Kvinnokonventionen brister inom såväl myndigheter, kommuner och landsting, som inom rättsväsendet.

CEDAW-nätverkets krav

- ▶ **CEDAW:s definition av diskriminering måste tydligt inkluderas i våra grundlagar**
Uttrycket jämställdhet mellan män och kvinnor finns med i de omformulerade grundlagarna. För att uppfylla kraven enligt konventionen krävs mer omfattande beskrivningar och definitioner av diskriminering av kvinnor. Vi uppmanar regeringen att integrera Kvinnokonventionens definitioner av diskriminering i den svenska grundlagen, samt att fullt ut integrera Kvinnokonventionen och Tilläggsprotokollet i svensk lagstiftning.
- ▶ **Öka kunskapen om Kvinnokonventionen och Tilläggsprotokollet**
Regeringen, statliga och kommunala instanser har ett viktigt uppdrag att brett sprida kunskap om kvinnors rättigheter och att tillämpa de internationella åtagandena. Vi uppmanar regeringen att fördela medel till kvinnorörelsen för en omfattande informationssatsning om Kvinnokonventionen och Tilläggsprotokollet på samma sätt som gjorts för exempelvis Barnkonventionen. Kunskap om kvinnors mänskliga rättigheter och demokrati bör även ingå i läroplanen och i skolundervisning.

Artikel 2: Lagstiftning för att avskaffa diskriminering

Vad säger Kvinnokonventionen?

De stater som har ratificerat Kvinnokonventionen är skyldiga att avskaffa all diskriminering av kvinnor.

Lagar som förbjuder diskriminering av kvinnor ska införas i den nationella lagstiftningen.

Staterna ska se till att alla följer lagarna och att de som bryter mot lagarna mot diskriminering kan bli straffade.

Staterna ska se till att domstolar och andra myndigheter skyddar kvinnors rättigheter lika bra som mäns rättigheter.

Staterna ska se till att lagar som diskriminerar kvinnor ändras eller tas bort.

Så ser det ut

Kvinnokonventionen ställer krav på regeringar att använda alla till buds stående medel så som lagstiftning och administrativa ordningar för att genomföra konventionen. Men istället för att stärka förverkligandet av Kvinnokonventionen, vilket den bärande artikel 2 kräver, har Sverige nedmonterat den redan tidigare svaga institutionella ordningen för jämställdhet.

Den 1 januari 2009 trädde en ny diskrimineringslag i kraft vilket innebar att Jämställdhetsombudsmannen avvecklades och Diskrimineringsombudsmannen inrättades. Jämställdhetsombudsmannens verksamhet överfördes till Diskrimineringsombudsmannen som har tillsyn över att diskrimineringslagen följs. Ändringarna i diskrimineringslagen och avvecklandet av Jämställdhetsombudsmannen har inneburit att frågor om jämställdhet och diskriminering av kvinnor förlorat sin synlighet och att de därmed får mindre uppmärksamhet och prioritet. Fokus har hamnat på enskilda diskrimineringsärenden till förmån för ett förändringsinriktat, strukturellt jämställdhetsarbete. Förändringarna har lett till att jämställdhet idag har en svagare ställning än andra politikområden i Sverige och ingen operativ myndighet.

För att nå de jämställdhetspolitiska målen använder sig regeringen av strategin jämställdhetsintegrering, det vill säga att anlägga ett jämställdhetsperspektiv på alla processer och beslut. I dagsläget saknas effektiva metoder för samordning, uppföljning, ansvarsutkrävande och påföljder vad gäller regeringens plan för jämställdhetsintegrering. För ett bättre genomförande av jämställdhetspolitiken har en införandet av en Jämställdhetsmyndighet förordats av en rad statliga utredningar, senast i raden av Jämställdhetsutredningen SOU 2015:86¹.

Eftersom mäns behov ofta utgör normen gynnar den offentliga resursfördelningen oftare män än kvinnor. Större vikt läggs vid mäns behov, aktivi-

teter och prioriteringar. För att offentliga medel ska fördelas jämställt krävs att alla budgetprocesser jämställdhetsintegreras. Detta för att det ska gå att följa upp vilka konsekvenser olika insatser får för kvinnor respektive män. I budgetpropositionen för 2016 har regeringen en uttalad ambition att arbeta med jämställdhetsbudgetering. Vi välkomnar detta men vill framhålla att det fortfarande finns brister i analyser av skillnader och i åtgärder för att ställa ojämställdheten till rätta.

Många kvinnor och flickor utsätts för diskriminering på flera grunder, så kallad multipel diskriminering. Till exempel på grund av etnicitet, språk, religion, ålder, sexuell läggning, könsidentitet, funktionsnedsättning eller klass. Analyser av hur olika grupper av kvinnor och flickor drabbas av diskriminering måste alltid göras för att rätt insatser ska kunna sättas in.

Romska kvinnor och flickor i Sverige är en särskilt utsatt grupp. De har generellt sämre hälsa och ekonomi och är i högre utsträckning utsatta för våld jämfört med andra kvinnor. De drabbas oftare av sjukdomar och tar mer läkemedel så som sömntabletter och ångstdämpande. Sämre hälsa kan bero på arbetslöshet, lägre utbildningsnivå och att man inte söker vård. Gruppen romska flickor och kvinnor har oftare en sämre förankring i samhället och upplever att de blir sämre bemötta av olika samhällsaktörer. Sysselsättningsgraden för romer, och särskilt romska kvinnor, är långt under genomsnittets².

CEDAW-nätverkets krav

► Inrätta en jämställdhetsmyndighet

En jämställdhetsmyndighet bör inrättas med ansvar för att jämställdhetsintegrering som strategi implementeras och följs i alla delar av samhället, på både regional och nationell nivå. Myndigheten ska ge stöd åt de kommunala organen, landstingen, statliga myndigheter och andra aktörer i arbetet med jämställdhetsintegrering. Myndigheten ska arbeta nära kvinnorörelsen och civilsamhällsorganisationer med kunskap om olika former av jämställdhetsarbete och noga följa forskning på området.

► Säkerställ att alla budgetprocesser jämställdhetsintegreras

Regeringen måste säkerställa att budgetar på såväl regional som nationell nivå är jämställdhetsintegrerade. Budgetar ska ha och bygga på könsuppdelad statistik, mätbara indikatorer, jämställdhetsanalyser samt uppföljning och resultatredovisning utefter kön. Arbetet skulle bli mer systematiskt om en jämställdhetsmyndighet inrättas. Myndigheten bör vara en resurs i arbetet med jämställdhetsbudgetering och ge stöd till regeringen, andra myndigheter, kommuner och landsting i arbetet med jämställdhetsbudgetering.

► Tydliggör jämställdhetsperspektivet i arbetet för romsk inkludering

Det måste finnas ett tydligare jämställdhetsperspektiv i strategin för romsk inkludering 2012–2032 och i implementeringen av densamma. Insatser för att romska kvinnor ska ta sig in på arbetsmarknaden och inom utbildningsväsendet måste sättas in. Det behövs även särskilda satsningar på romska kvinnors hälsa och stöd för romska kvinnor som utsätts för våld, prostitution och människohandel. Personal inom till exempel myndigheter, kommuner, polisen, skolan och sjukvården måste

utbildas om romers rättigheter, historia och sociala situation. Insatser bör ske i samråd med gruppen romska kvinnor.

► **Ratificera ILO:s konvention nr 169 om ursprungsfolk och stamfolk**

Sveriges riksdag har i grundlagen erkänt samerna som ett folk, ett urfolk och en nationell minoritet. Samer har rätt att till fullo åtnjuta mänskliga rättigheter och grundläggande friheter. Mot bakgrund av detta är det anmärkningsvärt att Sverige ännu inte ratificerat ILO 169. Om konventionen inte ratificeras kan samiska kvinnors rättigheter inte säkerställas. Det gäller till exempel rätten till tvåspråkig utbildning, landrättigheter, egendomsrätt samt rätt att bli rådfrågade och att delta i beslutsprocesser. För att säkerställa samers rättigheter bör Sverige snarast ratificera ILO:s konvention nr 169. Detta är också av betydelse för konventionens ställning och för möjligheterna att sätta press på andra länder att ratificera den.

► **Inrätta en oberoende institution för mänskliga rättigheter**

Ett aktivt arbete för mänskliga rättigheter är en förutsättning för att eliminera diskrimineringen av kvinnor. FN har vid ett flertal tillfällen uppmanat Sverige att inrätta en oberoende institution för mänskliga rättigheter, vilket 17 andra EU-länder redan gjort. Sverige har dessutom åtagit sig detta genom ratificerandet av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD).
w En oberoende institution för mänskliga rättigheter bör omgående inrättas i enlighet med Paris-principerna. Institutionen ska både granska efterlevnaden av de mänskliga rättigheterna och främja ett aktivt jämställdhetsarbete.

-
1. Socialdepartementet, Mål och myndighet – En effektiv styrning av jämställdhetspolitiken, SOU 2015:86
 2. Folkhälsomyndigheten, Fördjupad studie om romska flickors och kvinnors livssituation, 2015

Artikel 3: Kvinnors mänskliga rättigheter och avskaffande av mäns våld mot kvinnor

Vad säger Kvinnokonventionen?

Kvinnor ska ha samma möjlighet och frihet som män att leva efter de mänskliga rättigheterna.

Staterna ska göra allt de kan, och lagstifta om så krävs, för att kvinnor ska utvecklas och få ett bättre liv i politiska, sociala, ekonomiska och kulturella sammanhang.

Så ser det ut

Arbetet mot mäns våld mot kvinnor har utvecklats, kunskapen har höjts och mycket material har tagits fram. Under 2007–2014 avsattes ca 1,2 miljarder kronor till åtgärder för att nå det jämställdhetspolitiska delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och under 2010–2014 genomfördes en utredning med uppdrag att föreslå en samlad nationell strategi för att nå målet,

SOU 2014:71¹. Trots dessa historiskt stora satsningar framgår det både i statens utredningar och i Riksrevisionens granskningar, RiR 2015:13, att de insatser som gjorts varit splittrade, projektbaserade och kortsiktiga och att förutsättningarna för att resultaten ska bestå är bristfälliga². Även inom ramarna för en nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor, SOU 2015:55, framhålls att det våldsförebyggande och stödjande arbetet behöver samordnas, effektiviseras och kvalitetssäkras på nationell nivå³. De samlade brister som framkommit i dessa utredningar och granskningar synliggör en alarmerande brist på sammanhållning och ett behov av strategisk styrning och institutionell struktur.

Få fall av våldtäkter och sexualbrott anmäls och endast ett fåtal leder till åtal och fällande domar. Under 2013 uppgav 98 000 personer (16–79 år) att de blev utsatta för sexualbrott⁴, men samma år ledde bara 1 170 fall av sexualbrott till fällande dom i tingsrätt eller beslut av åklagare⁵. Personupplklaringsprocenten för våldtäkt, det vill säga att en misstänkt person bundits vid brottet, är 20 procent. 98 procent av de som misstänks för sexualbrott är män⁵.

Trots att regeringen år 2013 skärpte lagen råder näst intill straffrihet vid sexualbrott och det finns brister i rättsväsendets hantering av fallen. Förövare ställs inte till svars för sina brott, rättsprocessen innehåller ofta ifrågasättanden och kränkningar som ytterligare förvärrar situationen för brottsoffret och slarv förekommer vad gäller att säkra bevis i förundersökningar. Kunskap om mäns våld mot kvinnor i domstolar varierar och det finns skillnader i domstolars förhållningssätt i likartade fall.

Kvinnor som utsätts för mäns våld är brottsoffer och har enligt lag rätt till skydd och stöd, vilket ytterst är ett ansvar för kommunerna. Tillgången till ekonomiskt stöd till kvinnojourer varierar mellan olika kommuner och vissa kommuner kan inte erbjuda skyddat boende. Även kunskapen om mäns våld mot kvinnor varierar. Kvinnokommittén har vid flera tillfällen uppmanat Sverige att avsätta tillräckliga medel för kvinnojourernas verksamhet. Särskilda brister har framkommit när det gäller skydd för kvinnor med särskilda behov, exempelvis kvinnor med funktionsnedsättning. Ofta saknas permanent verksamhet för denna grupp. Kommunerna har beviljats projektpengar för att utbilda personal, politiker och andra aktörer i mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättningar. Projekten ingår dock sällan i kommunens ordinarie verksamhet och vid projektens slut har arbetet i de flesta fall upphört.

Det finns också brister i bemötande och kunskap om våld mot kvinnor som tillhör de nationella minoriteterna hos bland annat socialtjänsterna, hälso- och sjukvården och polisen. Kvinnor som tillhör de nationella minoriteterna möts ofta av fördomsfulla attityder och uttalanden i kontakt med myndigheter och rättsväsende⁶.

Kvinnor i missbruk eller beroende löper större risk att utsättas för våld, samtidigt som de ofta har svårare än andra våldsutsatta att få stöd och hjälp.

Kvinnor i missbruk utsätts för våld av både partners, bekanta och av yrkesutövande personer de möter, till exempel väktare, polis och vårdpersonal. Det finns behov av förbättringar i bemötande och samarbete mellan olika aktörer, såsom socialtjänst, kvinnojourer, polis, hälso- och sjukvård, psykiatri och missbruk och beroendevård⁷.

Den omfattande spridningen av kommersiell pornografi är ett växande problem. Sedan den senaste statliga utredningen om pornografi kom 1983, SOU 1983:70⁸, har spridningen ökat lavinartat, pornografin blivit allt grövre och konsumenterna allt yngre. Över 30 år av samlad forskning visar att den pornografi som idag sprids inspirerar till och normaliserar mäns övergrepp mot kvinnor och barn och begränsar sexuella relationer⁹.

Regering och myndigheter har alltmer övergått till att använda ”våld i nära relationer”, i stället för ”mäns våld mot kvinnor”. Att problemformuleringen inte längre grundas i en könsanalys osynliggör de mest utsatta grupperna världen över – kvinnor och barn. Det osynliggör också mäns våld mot kvinnor på andra arenor än i relationer. För att synliggöra och motverka kvinnors strukturella underordning bör formuleringen ”mäns våld mot kvinnor” alltid användas.

CEDAW-nätverkets krav

- ▶ **En nationell politisk strategi med ett tydligt jämställdhets- och maktperspektiv**
Den nationella samordnarens förslag i SOU 2014:71 behöver kompletteras med en nationell politisk strategi med ett tydligt jämställdhets- och maktperspektiv där den som utövar våldet bär ansvaret. Arbetet mot mäns våld mot kvinnor skär rakt igenom flera politikområden som kriminal-, jämställdhets-, integrations-, barn- och folkhälsopolitiken. Därför krävs en tydlig samordning av olika departement och myndigheter. Kommuner som inte följer gällande lagstiftning ska i högre utsträckning tillmätas vite, löpande tillsyn bör göras och ansvaret för frågan om våld bör lyftas från enskilda handläggare i kommuner till ledningsnivå. Det är avgörande att mäns våld mot kvinnor blir ett eget kunskapsområde. Utbildningar om mäns fysiska och sexuella våld mot kvinnor och barn bör vara obligatoriska för alla yrken och instanser som möter utsatta kvinnor och barn.
- ▶ **Ökade resurser till kvinno- och tjejjourernas verksamhet**
För att tjej- och kvinnojourerna ska kunna bedriva sitt oumbärliga arbete krävs att de ges ökade och långsiktiga resurser. Stödet till våldsutsatta ska innefatta mer än skyddade boenden. Föräldrabalkens regler kring vårdnad, boende och umgänge behöver ses över i syfte att skydda våldsutsatta kvinnor och barn som idag tvingas umgås och bo med sina förövare. Ansvaret för våldsutövare bör ligga på polisen och inte på ideella aktörer. Kvinno- och tjejjourer bör få mer resurser för att hantera frågor som rör hedersrelaterat våld, tillgänglighet för kvinnor med funktionsnedsättningar och etniska minoritetsgrupper. Våldsutsatta kvinnor i missbruk eller beroende ska få tillgång till skyddade boenden och specialiserade jourer, med personal som har kunskap om våldets och missbrukets mekanismer.

► **Öka antalet anmälningar, åtal och domar vid sexualbrottsmål**

Regeringen bör införa en samtyckeslag, i linje med Istanbulkonventionen som Sverige har ratificerat. Obligatoriska utbildningar om sexuella övergrepp och mäns våld mot kvinnor bör införas för alla yrkesverksamma inom rättsväsendet, i synnerhet för domare i sexualbrottsmål. Regeringen bör tillsätta en haverikommission som får i uppdrag att granska rättsväsendets hantering av sexualbrott, samt utreda hur sexuella övergrepp och våldtäkter kan motverkas.

► **Motverka våld mot kvinnor med funktionsnedsättning**

Permanent satsningar på verksamhet så att kvinnor med funktionsnedsättningar får samma skydd och stöd som andra kvinnor som utsätts för mäns våld behövs. Kommunerna ska ansvara för att information om skyddade boenden når alla kvinnor, och boenden ska vara tillgängliga och användbara för alla kvinnor oavsett funktionsnedsättning, etnicitet eller var i landet de befinner sig.

► **Motverka våld mot kvinnor som tillhör de nationella minoriteterna**

Kunskapen om mäns våld mot kvinnor och nationella minoriteters skilda livsvillkor och förutsättningar måste öka inom bland annat socialtjänst, polis och hälso- och sjukvård. De nationella minoriteterna har rätt till sitt språk enligt Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter. Detta måste följas i möten med myndigheter. Mer resurser måste tillsättas för att våld mot kvinnor som tillhör minoritetsgrupper ska upphöra.

► **Implementera lagen om kontaktförbud**

Det finns stora brister i tillämpning och implementering av lagen om kontaktförbud. Kvinnor som ansöker har svårt att få kontaktförbud, handläggningstiden är lång och ansökningar leder ofta till avslag. Vidare reagerar inte polisen så snabbt som de borde, varför kontaktförbud kan bli en falsk trygghet för kvinnan. Mer resurser och insatser måste sättas in för att lagen ska implementeras.

► **Utred lagstiftning mot pornografi**

Vi kräver att en utredning tillsätts för att utreda pornografins konsekvenser för förekomsten av sexuella övergrepp, sexuella trakasserier och diskriminering av kvinnor samt hur pornografin leder till ökad ojämställdhet. Utredningen bör också se över hur lagstiftningen kan skärpas och hur spridningen av kommersiell pornografi kan begränsas. Skolor, arbetsplatser och det offentliga rummet ska vara miljöer fria från pornografi.

-
1. Socialdepartementet, Ett jämställt samhälle fritt från våld – Utvärdering av regeringens satsningar 2010–2014, SOU 2014:71
 2. Riksrevisionens granskningsrapport, Regeringens jämställdhetsatsning – tillfälligheter eller långsiktiga förbättringar? RIR 2015:13
 3. Socialdepartementet, Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck, SOU 2015:55
 4. Brottsförebyggande rådet, Nationella trygghetsundersökningen (NTU), 2015
 5. Brottsförebyggande rådet, Våldtäkt och sexualbrott, 2014
 6. Statens folkhälsoinstitut, Bemötande av våldsutsatta kvinnor som tillhör de nationella minoriteterna, 2010
 7. Socialstyrelsen, Skylla sig själv? Utbildningsmaterial om våld mot kvinnor med missbruks- eller beroendeproblem, 2011
 8. Yttrandefrihetsutredningen, Värna yttrandefriheten, SOU 1983:70
 9. Max Waltman, the Politics of Legal Challenges to Pornography: Canada, Sweden, and the United States, Stockholm University, 2014

Artikel 4: Tillfälliga åtgärder för att uppnå jämställdhet

Vad säger Kvinnokonventionen?

För att påskynda jämställdheten kan staterna använda sig av tillfälliga lagar såsom kvotering.

Dessa tillfälliga lagar ska tas bort när jämställdhet har uppnåtts.

Så ser det ut

Det privata näringslivet har långt kvar till en jämn könsfördelning. Trots att vi de senaste åren sett en ökning av antalet kvinnliga styrelseledamöter i de börsnoterade bolagen var antalet kvinnor år 2015 bara 25 procent. År 2014 var 95 procent av styrelseordförandena män¹. På ledningsnivå är ojämställdheten än mer slående. Andelen män i ledningsgrupperna är 81 procent och 94 procent av VD:arna är män. Siffrorna har knappt förbättrats sedan 1999².

Kvinnor i Sverige är mer välutbildade än män och har dominerat ekonom- och juristutbildningar i flera decennier samt utgjort en tredjedel på ingenjörsutbildningarna sedan nittioalet. Detta bör återspeglas i styrelser och på ledningsnivå. Som det ser ut nu tas inte kvinnors kompetens till vara. Den svenska näringslivsmodellen bygger på frivilliga åtaganden och Kollegiet för Bolagsstyrning förvaltar riktlinjer som börsnoterade bolag ska följa. År 2014 aviserade Kollegiet ett antal förändringar i koden för att uppnå en jämnare könsfördelning i börsbolagens styrelser. Enligt den nuvarande koden ska 40 procent av ledamöterna i styrelser vara kvinnor år 2020. Koden är ett komplement till övrig lagstiftning och inte tvingande. Dock är bolag skyldiga att rapportera avvikelser från bolagskoden i årsredovisningen.

CEDAW-nätverkets krav

► Säkerställ jämställd representation inom det privata näringslivet

För att nå framsteg behövs ett systematiskt jämställdhetsarbete och att regeringen ställer tydliga krav. Kontroll och uppföljning av styrelseutvärderingar bör införas.

De högre utbildningar som förser näringslivet med kompetens ska i sin årliga rapportering visa mätbara resultat av de aktiviteter de genomfört för att bidra till ett mer jämställt näringsliv. Vi föreslår också att projekt som riktar sig till gruppen män införas. Om målet i bolagskoden med jämställda styrelser år 2020 inte nås bör regeringen införa könskvotering till bolagsstyrelser i aktiebolagslagen.

1. AllBrightrapporten 2015, Färdigbantat: dags för kompetens

2. AllBright, Sökes: 220 kvinnor, 2015

Artikel 5: Stereotypa könsroller

Vad säger Kvinnokonventionen?

Staterna ska motverka stereotypa könsroller och alla uttryck för att kvinnor är underordnade eller mindre värda än män.

Staterna ska se till att kvinnor och män har gemensamt ansvar för att ta hand om och uppfostra barn.

Så ser det ut

Att könsstereotypa uttryck är utbredda i Sverige har av FN:s Kvinnokommitté pekats ut som ett hinder för att nå jämställdhet. Nyhetsmedier, sociala medier och reklam både speglar och formar samhället. Att jämställdheten i medier brister är ett demokratiskt problem i och med att kvinnors erfarenheter, problem och möjligheter skildras i lägre utsträckning. Sveriges regering måste göra mer för att motverka sexualiseringen av det offentliga rummet och stereotypa och sexistiska framställningar av kvinnor.

Den svenska journalistkåren är numera jämställd om man ser till det totala antalet kvinnor och män, men på lednings- och styrelsenivå finns fortfarande en stark mansdominans. Det går tre män på varje kvinna i dagspressens företagsstyrelser och på VD-positionerna är 84 procent män¹. Även i nyhetsflödet är mäns åsikter och handlingar oftare i fokus. I många andra länder går utvecklingen framåt, men i Sverige står det stilla. Män utgör ca 70 procent av de som kommer till tals i medierna, medan andelen kvinnor som är nyhetssubjekt har legat kring 30 procent allt sedan nyhetsstudien Global Media Monitoring Project startade år 1995. Bland experter och talespersoner i media utgör män stadigt ca 80 procent, och trots att Sverige har bland den högsta andelen kvinnliga politiker i världen så är bara 34 procent av politiker i svensk nyhetsrapportering kvinnor. Kvinnor får oftare än män representera allmänheten eller uttala sig som någon med personlig erfarenhet². Nyhetsmedierna är en maktsfär och har ett stort ansvar för demokratisk samhällsutveckling. Ett systematiskt arbete krävs för att kvinnor ska sluta marginaliseras i nyhetsförmedlingen.

Kvinnors underrepresentation i nyhetsmedier måste också ses mot bakgrund av den hårda och sexualiserade exponeringen av kvinnor i andra mediegenrer, exempelvis i reklam. Det nuvarande systemet med reklambranschens egen institution, Reklamombudsmannen (RO), som självreglerande instans är inte tillräckligt effektivt. RO kan varken utdela ekonomiska sanktioner eller kräva att reklamkampanjer ska avbrytas. År 2008 presenterades en statlig utredning om könsdiskriminerande reklam, SOU 2008:5, med förslag om att lagstiftning mot sexistisk reklam skulle införas redan nästföljande år³. Förslaget tillbakavisades av den dåvarande regeringen som

hänvisade till självsaneringsprincipen. Sedan dess har inget hänt. Inget tyder på att omfattningen av könsstereotyp och sexistisk reklam har minskat sedan RO inrättades. Snarare finns tendenser till en ökad sexualisering av kvinnor, i synnerhet i det offentliga rummet. Forskning har också identifierat en allt starkare anspelning på pornografi i reklam och media.

I en rapport som BRÅ presenterade 2015 framgår att kvinnor och män utsätts för olika typer av näthatsbrott, och att kvinnor i högre utsträckning utsätts för sexuella kränkningar och ofredande. Majoriteten av de utpekade gärningspersonerna är av manligt kön och få fall leder till åtal och lagföring. Endast fyra procent av de granskade ärendena har lett till personupplärning⁴. Regeringen utreder just nu hur det straffrättsliga skyddet vid hot och andra kränkningar kan stärkas, Ju 2014:74⁵. Det saknas dock ett genomgående jämställdhetsperspektiv i uppdraget och toleransen för systematiska kränkningar av kvinnors och flickors mänskliga rättigheter på internet är oroande. Näthatet måste ses i en större kontext av ojämställdhet i allmänhet, där pornografi och sexualisering av kvinnor ingår. Idag omfattas inte kön av hatbrottslagstiftningen vilket innebär att det inte går att använda hatbrottslagen i ärenden som gäller kön.

Regeringen måste också göra mer för att motverka stereotypa könsroller och för att ansvaret för hem och barn ska bli jämställt. Kvinnor utför fortfarande en timme mer av obetalt arbete än män varje dygn. Kvinnor är mer föräldralediga (75 procent), samt vårdar sjuka barn (63 procent) och sjuka anhöriga i högre utsträckning (73 procent) än män⁶.

CEDAW-nätverkets krav

► Inför lagstiftning mot könsdiskriminerande reklam

För att motverka könsdiskriminerande reklam krävs ett lagreglerat förbud. Liknande lagstiftning finns i de andra nordiska länderna. Syftet med lagen ska vara att främja jämställdhet mellan könen. Detta ska också vara vägledande i bedömningen av vad som är könsdiskriminerande reklam. Vid överträdelse av lagen ska sanktioner, exempelvis i form av vite, utdömas. Utredningen om könsdiskriminerande reklam, SOU 2008:5, visar bland annat att lagen kan utformas så att regler och tillämpning inte strider mot vare sig tryck- eller pressfrihet. En myndighet bör kopplas till lagen och få i uppdrag att säkerställa att den implementeras.

► Säkerställ jämställd representation i medier

Regeringen har ett ansvar att sprida kunskap om Sveriges globala och europeiska åtaganden och att se till att dessa omsätts i lokal praktik. Krav bör ställas på mediebranschen (film, journalistik, reklam, dataspel med mera) att återkommande presentera tillgänglig, pålitlig och jämförbar könsuppdelad statistik, både vad gäller innehåll och representation. Medieaktörer ska aktivt arbeta för jämn könsfördelning bland anställda på alla nivåer, samt se till att kvinnor och män kommer till tals i samma utsträckning och att båda könen presenteras i icke-traditionella roller och positioner. Regelbunden tillsyn krävs så att detta efterlevs, bland annat genom uppföljning av jämställdhetsplaner och årsredovisningar. En kvinnlig expertdatabas där

medier, näringsliv, tjänstemän, myndigheter, politiker med flera kan hitta kvinnliga experter bör skapas. Genuskurser och kunskap om normer och maktstrukturer måste bättre integreras i journalist- och medieutbildningar.

► **Åtgärder mot näthat mot kvinnor och flickor och förbud av hämndporr**

Det är av största vikt att regeringen sätter in åtgärder för att motverka kränkningar av kvinnor och flickor på internet och att dessa genomförs med en förståelse om att hot och kränkningar på nätet är en könad företeelse som drabbar kvinnor och flickor i högre utsträckning och på ett annat sätt än män och pojkar. Utpressning, hot och sexuella kränkningar i relation till olovlig spridning av privata bilder, så kallad hämndporr, bör förbjudas. Det krävs också effektivare lagföring av kränkningar i sociala medier, liksom ett inrättande av en självständig klagoinstans för diskriminering av kvinnor och flickor på nätet. Kön bör inkluderas i hatbrottslagstiftningen.

► **Individualisera föräldraförsäkringen och se över flexibiliteten**

Den enskilt mest effektiva åtgärden för att komma till rätta med ojämställdhet i föräldraskap och på arbetsmarknaden är att individualisera föräldraförsäkringen. Det skulle stärka kvinnors ställning på arbetsmarknaden, leda till en mer jämställd fördelning av hem- och omsorgsarbete och stärka barnets rätt till båda vårdnadshavarna. De två månader som tidigare reserverats har bevisligen haft effekt och lett till ett jämnare uttagsmönster. Införandet av jämställdhetsbonus och andra individbaserade insatser har inte haft önskvärd effekt. Vi välkomnar att regeringen inför en tredje reserverad månad. Det är dock viktigt att ytterligare steg mot en helt individualiserad föräldraförsäkring tas. Regeringen bör också se över hur flexibiliteten i föräldraförsäkringen påverkar kvinnors arbetskraftsdeltagande. Flexibiliteten kan ha en inlåsande effekt för kvinnor, i synnerhet för den grupp kvinnor som redan står långt från arbetsmarknaden.

-
1. Nordicom, Kartläggning av den svenska dagspressen, 2014
 2. Global Media Monitoring Project – Nationell rapport Sverige, Räkna med kvinnor, 2015
 3. Socialdepartementet, Könsdiskriminerande reklam – kränkande utformning av kommersiella meddelanden, SOU 2008:5
 4. Brottsförebyggande rådet, Polisanmälda hot och kränkningar mot enskilda personer via internet, 2015
 5. Justitiedepartementet, Ett modernt och starkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten, Kommittédirektiv 2014:74
 6. SCB, På tal om kvinnor och män – Lathund om jämställdhet 2014

Artikel 6: Handel med kvinnor och utnyttjande av kvinnor i prostitution

Vad säger Kvinnokonventionen?

Staterna ska vidta åtgärder, inklusive lagstiftning, för att bekämpa alla former av handel med kvinnor och prostitution.

Så ser det ut

Sexköpslagen är en hörnsten i den svenska jämställdhetspolitiken och ett starkt ställningstagande för mänskliga rättigheter. Med sexköpslagen visar Sverige att vi lever upp till internationella överenskommelser så som FN:s Konvention mot prostitution från 1949 och FN:s Kvinnokonvention från 1979. Sexköpslagen infördes 1999 och innebär att den som köper sex kriminaliseras, men inte personen i prostitution. Lagen tar sikte på efterfrågan och påverkar samhällets syn på vem som bär ansvaret för sexköpen och dess konsekvenser. Detta är en viktig förutsättning för ett framgångsrikt stödjande och förebyggande arbete.

Sexköpslagen har lett till att efterfrågan och prostitutionen i Sverige har minskat. Regeringens senaste utvärdering, SOU 2010:49, visar att lagen har haft avsedd effekt och att den utgör ett viktigt instrument för att förebygga och bekämpa prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Andelen män som uppger att de köpt sex hade tio år efter förbudets införande sjunkit från 1 av 8 till 1 av 13¹. 2014 presenterade Länsstyrelsen i Stockholm en kartläggning av prostitutionen i Sverige som visar att sexköpslagen varit effektiv och att den har fortsatt starkt stöd. Omkring 7,5 procent av svenska män mellan 18 och 65 år har någon gång i sina liv köpt sexuella tjänster. Dessa siffror är låga jämfört med andra europeiska länder².

Ett fall av människohandel för sexuella ändamål, 5 fall av grovt koppleri, 12 fall av koppleri och 260 fall av sexköp ledde till fällande domar under 2014. Den absoluta majoriteten av offren var flickor och kvinnor, vanligen mellan 20–37 år gamla. Flickor och kvinnor som under 2014 förts till Sverige genom människohandel för sexuella ändamål kom i första hand från Rumänien, Bulgarien, Ungern, Litauen, Lettland och Nigeria³. Romska kvinnor, EU-migranter och papperslösa kvinnor är särskilt utsatta för prostitution och människohandel. En större medvetenhet om detta måste finnas i flykting- och migrationspolitiken.

CEDAW-nätverkets krav

► **Kriminalisera sexköp utomlands**

Trots att den svenska sexköpslagen lett till att efterfrågan minskat vet vi att 80 procent av svenskars sexköp sker i utlandet. Riksdagen har slagit fast att sexköp är ett brott mot mänskliga rättigheter och ett hinder för att nå jämställdhet. Svenskar ska inte kränka mänskliga rättigheter i Sverige, men inte heller i andra delar av världen. Regeringen bör ta bort kravet på dubbel straffbarhet vid sexköp utomlands.

► **Genomför informationskampanjer om sexköpslagen i Sverige och internationellt**

Inom ramen för Handlingsplanen mot prostitution och människohandel hade Svenska Institutet tidigare ett uppdrag att informera om den svenska sexköpslagen. Detta uppdrag existerar inte längre, trots att vi ser stor efterfrågan på information om sexköpslagen och dess effekter från länder runt om i världen. Regeringen måste aktivt sprida de goda erfarenheterna av sexköpslagen till andra länder. Det finns också ett stort behov av kampanjer för att informera svenskar om bakgrunden till och syftet med sexköpslagen.

► **Prioritera arbetet mot prostitution och människohandel och använd straffskalan**

Länsstyrelsen i Stockholm har ett särskilt uppdrag att under 2011–2015 samordna arbetet med att motverka prostitution och människohandel. Under 2013 gavs Länsstyrelsen ett utökat uppdrag som också omfattar människohandel för andra ändamål, tvångsarbete och organhandel. Detta riskerar att leda till att mindre fokus läggs på arbetet mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål. År 2011 höjdes straffskalan vid köp av sexuella tjänster från upp till sex månaders fängelse till ett år. Trots detta har ingen dömts till fängelse sedan lagen infördes. Regeringen måste säkerställa att arbetet prioriteras av polisen och att fler fall av människohandel, koppleri och sexköp upptäcks och lagförs.

► **Ökat stöd till kvinnor i, i riskzonen för eller som vill lämna prostitution**

Regeringen måste säkerställa att kvinnor i, i riskzonen för eller som vill lämna prostitution får det stöd de behöver. Särskilda insatser bör riktas mot grupper i riskzonen exempelvis romska kvinnor och flickor, papperslösa och kvinnor med funktionsnedsättningar. Antalet skyddade boenden för kvinnor som vill lämna prostitution eller behöver stöd är för få. I Sverige finns endast tre kommunala prostitutionsgrupper och dessa erbjuder inte boende utan enbart samtal. Offer för prostitution ska få tillgång till skydd och hjälp av hög kvalitet så som jourboenden och exitprogram. Reflektionstiden, det vill säga den tid då kvinnan får det stöd och hjälp hon behöver utan att det krävs en motprestation av henne, bör förlängas.

► **Säkerställ att människohandlare döms för människohandel och att kvinnor som köps i prostitution får brottsofferstatus**

Människohandlare döms oftare för koppleri än för människohandel³. Straffskalan är den samma, men vid koppleri blir kvinnorna vittnen snarare än brottsoffer och är inte garanterade samma stöd och eventuella skadestånd. När förövare döms för människohandel får kvinnan fler rättigheter avseende reflektionstid, skyddade boenden och exitprogram. Personer som köps i prostitution ska ges brottsofferstatus. Detta för att synliggöra att de är offer för ett brott och för att förbättra stödet till de som vill lämna prostitution. Den pågående översynen av det straffrättsliga skyddet mot människohandel och köp av sexuell handling av barn, Kommittédirektiv 2014:128, bör se över detta och komma med förslag till förbättringar.

1. Justitiedepartementet, Förbud mot köp av sexuell tjänst. En utvärdering 1999–2008, SOU 2010:49

2. Länsstyrelsen Stockholm, Prostitutionen i Sverige 2014 – en omfattningskartläggning, 2015

3. Polismyndigheten, Människohandel för sexuella och andra ändamål 2014, Lägesrapport 16, 2015

Artikel 7: Politiskt och offentligt liv

Vad säger Kvinnokonventionen?

Staterna ska se till att kvinnor inte blir diskriminerade i politiken.

Kvinnor ska ha samma möjlighet som män att rösta i val, att bli valda till politiker, att arbeta politiskt, att arbeta inom samhällets institutioner och myndigheter och att vara med i ideella och politiska föreningar.

Så ser det ut

Ett av Sveriges jämställdhetspolitiska delmål handlar om en jämn fördelning av makt och inflytande. Målet tar sikte på både formella politiska rättigheter och fördelning av den makt som representeras av till exempel företag, medier och trossamfund.

När det gäller jämställdheten i samhällets institutioner och myndigheter återstår mycket för att Sverige ska nå målet. Av 349 riksdagsledamöter är 197 män (56,4 procent) och 152 kvinnor (43,6 procent). Detta är en försämring jämfört med valen 2006 och 2010. År 2014 var 54 procent av statsråden, 37 procent av statssekreterarna och 67 procent av de administrativa chefs-tjänstemännen kvinnor. Av domare i Högsta domstolen år 2013 var 63 procent män, bland presidenter i Hovrätten var 83 procent män och av hovrättslagmännen var 65 procent män¹.

Fördelningen av styrelseledamöter i statligt hel- och delägda företag är relativt jämställd, 47 procent kvinnor och 53 procent män. Dock är antalet kvinnor som är styrelseordförande bara 37 procent och av VD:ar är endast 29 procent kvinnor².

CEDAW-nätverkets krav

- ▶ **Öka antalet kvinnor i riksdagen, bland förtroendevalda och i domarväsendet**
Viktiga beslutsfunktioner i samhället måste återspegla befolkningen i högre utsträckning. Att representationen av män och kvinnor inte är jämn på höga poster, i riksdagen, bland förtroendevalda, inom myndigheter och i domarväsendet, är ett demokratiskt problem. Regeringen måste göra mer för att leva upp till det jämställdhetspolitiska målet om en jämn fördelning av makt och inflytande. Fler insatser måste till för att öka antalet kvinnor, i synnerhet unga och utrikes födda kvinnor, på beslutspositioner i samhällets institutioner.
- ▶ **Förbättrad ägarstyrning inom offentligt ägda bolag genom tidsbundna jämställdhetsmål för styrelser och ledningsgrupper**
Inom statligt ägda bolag har fördelningen av kvinnor och män i styrelserna förbättrats genom målmedveten och aktiv styrning och rekryterings- och nomineringsarbete. Samma principer bör tillämpas i kommunalt ägda bolag där ägardirektiven från kommunen ofta är svag eller obefintlig avseende jämställd könsfördelning. Vid rekrytering till styrelser i kommunalt och landstingsägda bolag ska relevant kravprofil med tydliga jämställdhetskriterier fastställas. Inom en bestämd tidsram ska jämn könsfördelning nås i både bolagsstyrelser och ledningsgrupper, inklusive

genom införande av kvotering. Regeringen ska återkommande kartlägga och rapportera om könsfördelningen i de statligt, kommunalt och landstingsägda bolagen.

-
1. SCB, På tal om kvinnor och män – Lathund om jämställdhet 2014
 2. Finansdepartementet, Verksamhetsberättelse för företag med statligt ägande, 2013

Artikel 8: Internationellt arbete och representation

Vad säger Kvinnokonventionen?

Kvinnor ska på samma villkor som män ha möjlighet att företräda sina regeringar på internationell nivå och att delta i arbetet i internationella organisationer.

Så ser det ut

Kvinnor och barn drabbas oproportionerligt hårt i väpnade konflikter, samtidigt som kvinnor, inte minst kvinnorättsaktivister, oftast utesluts från fredsprocesser. Män är fortsatt i stor majoritet bland de som innehar formell makt att påverka säkerhets- och försvarspolitik. FN:s säkerhetsråds resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet (UNSCR 1325) antogs år 2000, och har sedan följts av en rad påbyggande resolutioner med fler åtaganden. Agendan för kvinnor, fred och säkerhet innebär ett åtagande för FN och medlemsstaterna att öka kvinnors deltagande i konfliktförebyggande, fredsbyggande och återuppbyggnadsarbete samt att stärka kvinnors säkerhet i väpnade konflikter. Den inbegriper även uppmaningar om att exempelvis stärka kvinnors egenmakt, att stoppa vapenspridning som riskerar att bidra till könsrelaterat våld, och att stärka stödet för kvinnorättsaktivister i civila samhället. En rad länder har tagit fram handlingsplaner för hur resolutionen eller agendan ska implementeras, däribland Sverige. Flera aktörer i civila samhället har kritiserat Sveriges nuvarande handlingsplan för att vara för svag, och regeringen arbetar just nu med att ta fram en ny handlingsplan. Processen har inbegripit konsultationer mellan regeringskansliet, riksdagen, organisationer i civilsamhället, forskare, samt kvinnorättsaktivister i konflikt- och postkonfliktländer.

Kvinnors makt och politiska deltagande måste öka. Sveriges 8:e och 9:e rapport till CEDAW-kommittén är knapphändig vad gäller information om fördelningen mellan kvinnor och män i internationella organisationer. Regeringen har uppmanat kvinnor att söka positioner inom internationella organisationer, vilket har påverkat könsfördelningen bland svenskar som tjänstgör i internationella organ positivt. Inom FN:s sekretariat utgör

kvinnor 55 procent och på den högsta nivån (P5-USG) är 45 procent kvinnor. Representationen inom FN:s organisationer och program har också förbättrats. I UNHCR finns 65 procent kvinnor på höga positioner, medan UNICEF har 50 procent kvinnor och UNDP 40 procent¹.

Av 31 fredsprocesser mellan 1992 och 2011 utgjorde män hela 96 procent av avtalsundertecknarna, 98 procent av medlarna, 96 procent av vittnena och 91 procent av förhandlarna. Av 585 fredsavtal som antogs mellan 1990–2010 är det bara 92 stycken som innehåller minst en referens till kvinnor eller genus². År 2014 var antalet kvinnor i Sveriges fredbevarande insatser i snitt 12 procent³.

Kvinnor är underrepresenterade i så gott som alla internationella domstolar och juridiska organ. I september 2015 utgjorde kvinnor 17 procent inom internationella och regionala tribunaler och 20 procent av domare i den internationella domstolen⁴. Dessa aktörer spelar viktiga roller i utveckling och fastställande av praxis inom internationell rätt och samarbete. Underrepresentationen av kvinnor bromsar jämställdhetsutvecklingen och minskar legitimiteten för institutioner. Det är inte demokratiskt att kvinnor inte får samma tillgång till verkligt inflytande på tolkning och implementering av internationell rätt och mänskliga rättigheter.

CEDAW-nätverkets krav

► Säkerställ kvinnors representation och aktiva deltagande i fredsbevarande insatser i enlighet med FN:s säkerhetsråds agenda för kvinnor, fred och säkerhet

Kvinnor har rätt att delta på alla områden i kris och konfliktlösning, så som delegater i förhandlingar, medlare, fredsinsatser, återuppbyggnad efter konflikter, nedrustning med mera. Regeringen måste säkerställa att alla fredsbevarande insatser har mål om jämställd representation och tydliga strategier för hur målet ska nås.

► Stärk och tydliggör Sveriges åtaganden i den nya handlingsplanen för kvinnor, fred och säkerhet

Sveriges nya handlingsplan för kvinnor, fred och säkerhet ska presenteras under 2016. Handlingsplanen behöver tydligare identifiera vem som bär ansvaret för att uppsatta mål ska nås, och uttalat inkludera regeringskansliets arbete i detta, inklusive ambassader och representationer. Tidsramar för implementering måste tydliggöras. Handlingsplanen måste vara specifik, målen mätbara, och tillräckliga resurser måste avsättas.

► Jämställdhetsintegrera allt internationellt arbete, inklusive budgetprocesser

Ett jämställdhetsperspektiv och kunskap om kvinnors rättigheter måste integreras i allt Sveriges internationella arbete, såväl internationella insatser (militära och civila) som i biståndspolitik. Detta gäller alla områden som idag inbegrips i den bredare agendan för kvinnor, fred och säkerhet, så som vapenkontroll. Sverige måste förbjuda svensk krigsmaterielexport till stater som inte respekterar kvinnors rätt att företräda sina regeringar på internationell nivå och att delta i arbetet i internationella organisationer. Regeringens arbete med jämställdhetsbudgetering ska genomföras även inom utvecklingssamarbetet så att insatser, program och projekt kommer män och kvinnor, pojkar och flickor till del på ett jämställt sätt. Detta måste

göras i alla led; från strategier, mål och handlingsplaner till projekt- eller program-aktiviteter, rekryteringar och utnämningar.

► **Aktivt arbete för jämställd representation på höga positioner i FN och EU samt i internationella domstolar och juridiska organ**

I de flesta fall är medlemsstaterna ansvariga för att nominera och välja kandidater till höga positioner i EU och FN. Sveriges regering måste arbeta för att fler kvinnor ska nomineras samt för att påverka representationen i internationella organisationer, domstolar och i juridiska organ. Sverige bör aktivt stötta rekryteringen av kvinnor inom EU och FN och följa upp och redovisa fördelningen av kvinnor och män. Dessutom bör Sverige kraftfullt framföra synpunkter på FN:s interna arbete för jämställd anställning av kvinnor och män inom alla yrkeskategorier, samt att arbetsmiljö och förutsättningar för kvinnors och mäns karriärer inom FN ska bli föremål för särskild rapportering.

-
1. Enheten för främjande och EU:s inre marknad (UD-FIM), 2015
 2. Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet, Grejen med Resolution 1325, 2014
 3. Operation 1325, Women Count, Civil Society Monitoring Report 2014: Sweden's Implementation of UNSCR 1325
 4. GQUAL Declaration, 2015

Artikel 9: Medborgarskap

Vad säger Kvinnokonventionen?

Kvinnor ska ha samma rätt som män att bli medborgare i ett land och behålla eller byta sitt medborgarskap.

Kvinnor ska ha samma rättighet som män att påverka vilket medborgarskap deras barn ska ha.

Så ser det ut

Både kvinnor och män flyr, men färre kvinnor och flickor tar sig till en tryggare plats. Kvinnor och flickor har sämre möjligheter att ta sig över gränserna och blir oftare kvar i konflikter och flyktingläger. Enligt UNCHR:s flyktingkommissariat var bara 11 procent av de människor som kom över Medelhavet år 2014 kvinnor¹, och enligt Migrationsverket är cirka 70 procent av de som sökt asyl i Sverige under 2015 män².

Flera omständigheter gör flykten svårare för kvinnor, som att ha hand om småbarn, amma, menstruera, vara gravid och föda barn. Bristen på dricksvatten leder till njurproblem för många gravida och ammande kvinnor. Sexuella övergrepp, prostitution och våld används som strategi för att beröva kvinnor och flickor deras medborgerliga rättigheter.

Kvinnor kommer oftare till Sverige genom familjeåterförening. Tillfälliga uppehållstillstånd innebär att familjeåterföreningen begränsas och att fler kvinnor och barn tvingas ta osäkra vägar över till exempel Medelhavet, istället för att kunna komma på så kallad anknytning till partner eller pappa.

Det kan också leda till att fler kvinnor lämnas kvar i konfliktområden och flyktingläger. Tillfälliga uppehållstillstånd riskerar även att ytterligare öka otryggheten och den psykiska ohälsan hos kvinnor som ofta redan har utstått allvarliga människorättskränkningar. Att knyta permanent uppehållstillstånd till arbetstillstånd kan göra att kvinnor, av rädsla för att förlora arbetet och därmed ett framtida permanent uppehållstillstånd, utnyttjas på arbetsmarknaden och inte vågar anmäla eventuella sexuella övergrepp och trakasserier.

CEDAW-nätverkets krav

► Säkerställ att fler kvinnor och flickor kommer till Sverige

Sveriges regering måste göra mer för att hjälpa kvinnor och flickor att ta sig över gränserna och söka asyl. Kvinnor och medföljande barn bör ges särskild prioritet bland kvotflyktingar. Alla insatser för flyktingar ska ha ett medvetet jämställdhetsperspektiv. Vi kräver också ökad säkerhet och skydd vid ankomst till Sverige, till exempel tillgängliga boenden, resurser för kvinnor som är gravida eller har små barn, och stöd för kvinnor som utsatts för våld och övergrepp.

► Säkerställ att kvinnor får permanenta uppehållstillstånd och medborgarskap

Kvinnor måste få egna, permanenta uppehållstillstånd som inte är knutna till en mans. Vid ett eventuellt införande av tillfälliga uppehållstillstånd ska familjeåterföreningen aldrig begränsas.

► Ta bort tvåårsregeln i utlänningslagen

Tvåårsregeln innebär att den som gifter sig eller blir sambo med en svensk medborgare kan få ett tillfälligt uppehållstillstånd i två års tid. Om relationen tar slut under de två åren måste personen lämna landet. Regeln gör att kvinnor inte lämnar våldsamma partners av rädsla att utvisas. Många avstår från att rapportera våld eller kontakta kvinnojourer. Det finns undantagsbestämmelser från regeln men kraven är för hårt ställda. De flesta kvinnor uppfyller inte kriterierna då de kräver att kvinnan ska ha utsatts för allvarligt och upprepat våld, och att hon lämnat partnern i samband med att våldet utfördes. Tvåårsregeln bör tas bort så att kvinnor som kommer till Sverige på anknytning till en svensk medborgare får permanent uppehållstillstånd. Skyddsreglerna kring invandrade kvinnor som utsatts för våld bör stärkas.

► Ökat stöd till kvinnors förnödenheter och kvinnoorganisationer på plats

Vi kräver ökat stöd till kvinnoorganisationer på plats i konfliktområden, akuta insatser för att motverka sexuella övergrepp och människohandel i flyktingläger och konfliktområden, samt extra resurser för kvinnors och flickors förnödenheter.

► Erkänn kvinnors särskilda asylskäl

Asylprocesser och system för familjeåterförening i Sverige ska ha ett genomgående jämställdhetsperspektiv. Kvinnors särskilda asylskäl, exempelvis vid flykt undan könsstympning eller våld, ska betraktas som tillräcklig grund för att ge permanent uppehållstillstånd. Myndigheter som hanterar asylsökande ska ha kunskap om jämställdhet och kvinnors asylskäl, och informera kvinnor om att rädsla för könsbaserat våld och diskriminering i sig kan vara välgrundade orsaker för asylbegäran. Asylprocesser ska vara i överensstämmelse med UNHCR:s riktlinjer för internationellt skydd, särskilt riktlinje 35 om rätten till särskilt stöd och konfidentiell behandling av en asylansökan som är könsrelaterad.

► **Skärp arbetet för att hjälpa kvinnor utan medborgarskap som utsätts för våld**

Kvinnor utan medborgarskap som vistas illegalt i landet ska kunna anmäla och söka vård om de utsätts för våld eller prostitution – utan att riskera att bli utvisade. Papperslösa kvinnor ska ha samma rätt till skydd som alla andra kvinnor i Sverige. Kvinnofridslagen ska ha ett självklart företräde framför utlänningslagen.

► **Inkludera kunskap om kvinnors rättigheter i SFI-undervisning**

Människor som kommer till Sverige ska ges kunskap om kvinnors mänskliga rättigheter. SFI-undervisning bör innehålla kunskap om mänskliga rättigheter, kvinnors och barns rättigheter samt demokrati och svensk lagstiftning.

1. The UN refugee agency UNHCR, FN:s flyktigorgan, 2015

2. Migrationsverket, Inkomna ansökningar om asyl, 2015

Artikel 10: Utbildning

Vad säger Kvinnokonventionen?

Kvinnor ska ha samma rätt som män till utbildning och samma möjligheter att göra akademisk karriär. Det ska gälla både i städer och på landsbygden och på alla nivåer av utbildning från förskolor till universitets- och yrkesutbildningar.

Staterna ska se till att kvinnor inte slutar sina utbildningar för tidigt.

Läroplaner och skolböcker ska inte innehålla stereotypa könsroller.

Staterna ska se till att kvinnor och män har samma möjligheter att få bidrag, stipendier och forskningsmedel.

Kvinnor ska ha samma möjlighet som män att vara med på idrott och gymnastik i skolorna.

Så ser det ut

Kvinnor har i över 30 år varit i majoritet bland de som studerar och examineras från högskolan. År 2012 hade 51 procent av kvinnorna och 39 procent av männen eftergymnasial utbildning (åldersgrupp 25–44 år), men högre upp i den akademiska hierarkin är kvinnorna färre. År 2014 var 75 procent av professorerna i högskolan män. Kvinnor försvinner på vägen från forskar-studerande till professorer. Ökningen av kvinnliga professorer har dessutom saktat in något de senaste åren¹.

Kvinnliga forskare har svårare att få anslag, både räknat i kronor per person och sett till andelen kvinnor som forskar. En undersökning visar att 39 procent av medlen vid ett antal lärosäten 2013 gick till kvinnors löner, vilket kan jämföras med att 61 procent gick till mäns löner².

En anledning till att mer forskningspengar går till män än till kvinnor är att fler män har varit verksamma inom forskningsområden som ansetts vara mer strategiska och prioriterade. Delegationen för jämställdhet i högskolan, 2011:1, beräknar att mellan en halv och en miljard kronor har omfördelats från kvinnor till män i de så kallade Excellenssatsningarna. De områden som dominerats av

kvinnor har på samma sätt ansetts vara mindre strategiska och har därför fått mindre forskningsanslag³. De senaste åren har en allt större del forskningsmedel fördelats via externa vetenskapsråd, medan andelen direkta anslag som lärosäten själva kan styra har minskat. Det är en utveckling som gynnat män mer än kvinnor eftersom män har en högre benägenhet att söka bidrag som fördelas externt. Det senaste decenniets politik har istället för att motverka skillnaderna mellan kvinnor och män inom akademien snarare lett till en ökad snedfördelning³.

Utbildning är en förutsättning för att kvinnor med funktionsnedsättningar ska få möjlighet att hävda sig i samhället och att utveckla andra kompetenser än de som begränsas av funktionsnedsättningen. Det ger förutsättningar för kvinnor att få arbete och försörjning.

Studier visar att var femte tjej på högstadiet varit utsatt för sexuella trakasserier och att tjejer överlag är mer utsatta för kränkningar, och känner sig mer otrygga i skolan, än killar. Tjejer utsätts av trakasserier både av jämnåriga pojkar och av lärare och anställda i skolan⁴. Enligt diskrimineringslagen ska ingen behöva utsättas för sexuella trakasserier på skolor och universitet. Skolorna är skyldiga att aktivt arbeta för att förebygga och förhindra diskriminering och trakasserier och att ha rutiner för hur det ska hanteras. Granskningar visar att lärare är för dåliga på att ingripa och att det saknas systematik i arbetet. 90 procent av alla likabehandlingsplaner godkänns inte av Skolinspektionen⁵.

Inom ramarna för Delegationen för jämställdhet i skolan genomfördes en grundlig granskning av läromedel ur ett genusperspektiv. Resultaten visade att kvinnor utgör en betydligt lägre andel av personer i svenska läroböcker, t.ex. i Historia⁶ och Samhällsvetenskap⁷. Samma trender syns inom grund- och gymnasieskolan.

CEDAW-nätverkets krav

► Inför konkreta åtgärder för fler kvinnliga professorer

Vi välkomnar att en expertgrupp som ska arbeta med jämställdhet har tillsatts och att satsningar på lärosätens arbete med jämställdhetsintegrering införs. Regeringen måste säkerställa jämställda förutsättningar för karriär inom högskolan genom ett aktivt och jämställt ledarskap och genom att synliggöra och bearbeta egna föreställningar, kulturer och informella nätverk. Vi uppmanar regeringen att använda de lagrum om positiv särbehandling som redan finns för att främja jämställdheten inom högskolan. För att komma tillrätta med ojämsällldheten behövs strukturella reformer på kort och lång sikt.

► Säkerställ att finansiering för forskning kommer kvinnor och män till del på lika villkor

Processen för fördelningen av forskningsmedel måste jämställdhetsintegreras och en plan för hur medlen som går till kvinno- respektive mansdominerade fält kan jämnas ut bör tas fram. Utbildningens anknytning till forskning måste stärkas inom kvinnodominerade områden så som vårdvetenskap och pedagogik. I den

kommande forskningspropositionen bör regeringen slå fast att forskningsanknytningen ska vara lika stark inom alla utbildningsområden och att varken mans- eller kvinnodominerade forsknings- och utbildningsområden ska anses mer prioriterade.

► **Säkerställ tryggare anställningar och karriärvägar**

Med högre basanslag blir det lättare för högskolor och universitet att planera sitt arbete, vilket rimligen borde betyda att fler forskare och lärare kan få fasta anställningar som löper längre än några månader i taget. Det borde också innebära att högre krav kan ställas på att lärosätenas rekryteringsprocesser är rättvisa och transparenta. Särskilt viktigt är att se till att alla doktorander och unga forskare får riktiga anställningar så att de slipper vara beroende av utbildningsbidrag och stipendier. Högre krav i kombination med att alla tjänster blir utlysta kommer göra det svårare för lärosäten att medvetet eller omedvetet anställa och beförtra män framför kvinnor.

► **Motverka könsstereotypa utbildningsval och säkra ett jämställdhetsperspektiv i läromedel**

Läroplanen från 2011 ställer krav på jämställdhet i undervisningen. Ansvariga myndigheter måste säkerställa att kraven följs och att läromedel i alla avseenden kvalitetssäkras ur ett jämställdhetsperspektiv. Ett aktivt arbete måste bedrivas för att bryta könsstereotypa utbildningsval med sikte på att bryta en könsuppdelad arbetsmarknad. Ett sådant arbete handlar både om att utveckla innehållet i utbildningarna och om att aktivt marknadsföra utbildningar mot det för den aktuella utbildningen underrepresenterade könet.

► **Förhindra sexuella trakasserier i skolmiljöer**

Skolors arbete med att förhindra och utreda sexuella trakasserier och kränkningar måste förbättras. Skolor har ett ansvar att signalera att detta inte får förekomma och att bedriva ett aktivt jämställdhetsarbete. Sexuella trakasserier, könsrelaterat våld och kränkningar ska särskiljas från mobbing. Kunskapen om detta behöver öka bland anställda i skolan. Vi kräver också förbättrad sexualundervisning där kunskap om jämställdhet och sexuella trakasserier ingår, förbud av så kallad hämndporr och att porrfria skolmiljöer införs.

-
1. SCB, Registret över befolkningens utbildning 2012 och 2013
 2. Statskontoret, Forskningsanslagen ur ett jämställdhetsperspektiv, 2014:27
 3. Utbildningsdepartementet, Svart på vitt – om jämställdhet, SOU 2011:1
 4. Friendsrapporten, 2014
 5. Nationella sekretariatet för genusforskning, "Det går över när de mognar", 2011
 6. Utbildningsdepartementet, Kvinnor, män och jämställdhet i läromedel i historia, SOU 2010:10
 7. Utbildningsdepartementet, Kvinnor, män och jämställdhet i läromedel i samhällskunskap, SOU 2010:33

Artikel 11: Arbete och arbetsmarknad

Vad säger Kvinnokonventionen?

Staterna ska se till att kvinnor inte diskrimineras i arbetslivet.

Företag och organisationer som anställer ska använda samma bedömningsgrund för kvinnor och män.

Kvinnor och män ska ha samma rätt att själva välja sitt jobb och att befordras.

Kvinnor ska ha lika lön som män när de har samma slags arbete.

Kvinnor ska ha samma rättigheter att få bidrag som män om de blir arbetslösa, sjuka eller skadade på arbetet. De ska också ha samma rätt till pension som män.

Kvinnor ska ha samma rättigheter som män att arbeta i en bra arbetsmiljö och med trygga villkor.

Kvinnor som väntar barn ska få extra skydd, till exempel vara lediga om jobbet är tungt, vara sjukskrivna eller byta jobb.

Det ska vara förbjudet att avskeda kvinnor för att de gifter sig eller för att de är gravida eller föräldralediga.

Kvinnor ska kunna vara lediga från jobbet och få ekonomiskt stöd av staten när de får barn. De ska inte förlora arbetet, fördelar i arbetet eller bidrag för att de får barn.

Staterna ska garantera barnomsorg, till exempel förskola, så att föräldrar har möjlighet att förena familjeliv med arbete.

Så ser det ut

Löneskillnaden mellan kvinnor och män i Sverige var år 2014 13,2 procent¹. Dessa skillnader har i stort sett varit oförändrade i över 30 år. Kvinnor som grupp har också sämre arbetsvillkor och lägre pensioner. Men istället för att säkerställa att skillnaderna minskar har det tidigare kravet på årliga lönekartläggningar försvagats. I dagsläget krävs endast kartläggningar vart tredje år och på arbetsplatser med 25 anställda eller fler. Detta trots att det visat sig att där lönekartläggningar görs är skillnaden mellan mäns och kvinnors löner mindre.

Ofrivilligt deltidsarbete och osäkra anställningar i form av timanställning, vikariat och visstidsanställningar är mer utbrett bland kvinnor och inom kvinnodominerade sektorer. År 2013 arbetade 30 procent av kvinnorna deltid (11 procent av männen). De vanligaste anledningarna till kvinnors deltidsarbete är att lämpligt heltidsarbete saknas eller för vård av barn. Av de som uppger vård av barn eller vuxen anhörig som orsak till deltidsarbete är 88 procent kvinnor. Kvinnor tar ut 75 procent av föräldrapenningsdagarna

och 63 procent av VAB-dagarna. Ett genomsnittligt vardagsdygn ägnar kvinnor ca 1 timme mer tid åt obetalt arbete än män².

Vissa grupper av kvinnor är dessutom dubbelt eller tredubbelt drabbade av diskriminering i arbetslivet. Sysselsättningen för utrikes födda kvinnor är ca 54 procent, nästan tjugo procent lägre än för inrikes födda kvinnor. Bara 57 procent av kvinnorna med en funktionsnedsättning (66 procent av männen) förvärvsarbetade 2008–2011, trots att kvinnorna har en högre utbildningsnivå (2). CRPD-kommittén uttryckte 2014 oro över detta och funktionshinderrörelsen har i olika sammanhang, bland annat i den så kallade FunkA-utredningen (A 2011:03), lyft att bättre kunskap om könsskillnader krävs för att arbetsmarknadspolitiken ska bidra till verklig jämställdhet.

Löneskillnaderna mellan kvinnor och män är strukturella och kvinnors arbete värderas lägre på hela arbetsmarknaden. Därför krävs också strukturella åtgärder för att bryta mönstren.

CEDAW-nätverkets krav

► Lagstifta om rätt till heltidsarbete och minska kvinnors deltidsarbete

För att säkerställa kvinnors ekonomiska självständighet krävs lagstiftning om rätt till heltidsarbete. Vi uppmanar också regeringen att genomföra kraftfulla åtgärder som förbättrar arbetsmiljön och villkoren i kvinnodominerade sektorer. Det är viktigt att samhället erbjuder tillräcklig och tillgänglig professionell förskola, vård och omsorg som ger kvinnor möjlighet att kombinera föräldraskap och förvärvsarbete. Den professionella äldre vården och omsorgen måste stärkas och genom ökade resurser säkras som en offentligt finansierad välfärdstjänst.

► Öka sysselsättningen för utrikes födda kvinnor

Uppföljningen av tidigare arbetsmarknadsprojekt och insatser som riktat sig till utrikes födda kvinnor är bristfällig. Regeringen bör klargöra vilka insatser som fungerat och omgående vidta åtgärder för att främja invandrade kvinnors etablering på arbetsmarknaden. Mäns och kvinnors livssituationer och livsvillkor skiljer sig åt och nyanlända kvinnor riskerar att drabbas hårdare än män när sociala insatser brister. Kvinnor har ofta större ansvar för frågor som rör familj och omsorg, exempelvis kontakt med vården, förskola och skola, föräldraledighet med mera. Jämställd service i anslutning till etablering på arbetsmarknaden måste därför säkerställas. Barn- och äldreomsorg måste finnas tillgänglig i hela landet och för alla människor.

► Öka sysselsättningen för kvinnor med funktionsnedsättning

Stöd till personer med funktionsnedsättning vad gäller utbildning och arbete varierar inom landets kommuner och det finns anmärkningsvärda skillnader i hur män och kvinnor får del av de arbetsmarknadspolitiska satsningar som genomförs. Särskilt stöd måste specifikt riktas till kvinnor med funktionsnedsättning exempelvis i form av vägledning, kompletterande utbildning, hjälp att hitta rätt hjälpmedel och hjälp i kontakt med arbetsgivare.

► Återinför krav på lönekartläggningar varje år och inför arbetsvärderingar för att åtgärda strukturella löneskillnader

Det tidigare kravet på årliga lönekartläggningar och handlingsplaner för jämställdhet för alla arbetsgivare med 10 eller fler anställda bör återinföras. Kravet på löne-

kartläggningar bör kompletteras med krav på arbetsvärderingar som synliggör och åtgärdar strukturella löneskillnader mellan yrken och sektorer. De mekanismer som gör att kvinnodominerade yrken inte har det löneläge som yrkets kompetens och ansvar borde ge måste motverkas. Vi uppmanar regeringen att säkerställa regler om tillsyn och påföljder då regler ej efterlevs.

-
1. Medlingsinstitutet, Rapporten om löneskillnader, 2014
 2. SCB, På tal om kvinnor och män - Lathund om jämställdhet, 2014

Artikel 12: Hälsa och sjukvård

Vad säger Kvinnokonventionen?

Staterna ska se till att kvinnor har samma tillgång till hälso- och sjukvård och att kvinnor inte diskrimineras.

Kvinnor ska få information om och tillgång till preventivmedel.

Staterna ska garantera kvinnor bra och kostnadsfri vård vid graviditet, förlossning och amning.

Så ser det ut

Målsättningen i hälso- och sjukvårdslagen är att ge en god vård på lika villkor för hela befolkningen. Alla ska ha samma rätt till vårdens resurser oavsett bakgrundsfaktorer såsom kön, ålder, etnisk och religiös tillhörighet, bostadsort, funktionsnedsättning, social ställning och sexuell läggning. Diagnoser, vård och behandling ska utgå från patienternas faktiska behov utan att påverkas av felaktiga föreställningar och uppfattningar, till exempel om kvinnor och män. Det innebär att vården måste ta hänsyn till både biologiska könsskillnader och könsspecifika behov. Många studier visar på medicinskt omotiverade olikheter i vården av kvinnor och män som kan leda till såväl felaktiga diagnoser som bristande behandlingsresultat.

Sedan 1990-talet har den psykiska ohälsan ökat i Sverige och allra mest ökar den bland gruppen unga kvinnor 15–24 år. Utrikes födda kvinnor, kvinnor med funktionsnedsättning och transkvinnor är överrepresenterade. Oro och ångslan, sömnproblem, depression och ångest ökar bland både pojkar och flickor, men mer bland flickor. Allt fler unga kvinnor vårdas i den psykiatriska slutenvården och självskadebeteenden ökar. Vanligast är förgiftning från läkemedel och alkohol. Kvinnor och flickor röker mer och konsumerar mer mediciner än män och pojkar¹. Det finns också tydliga belägg för att alkohol- och narkotikamissbruk är vanligare hos unga drabbade av psykisk ohälsa och bland personer som utsatts för sexuella övergrepp. I båda dessa grupper är flickor och kvinnor överrepresenterade.

Sedan 80-talet har kvinnor haft högre sjukfrånvaro än män. När arbets-

bördan hemma är som tyngst, kombinerat med ett ansvar även på arbetsmarknaden, är sannolikheten för kvinnor att bli sjukskrivna markant högre än för män. Faktorer så som utbildningsnivå, inkomst, var man bor, arbetsgivare och yrke har också betydelse. Kvinnor som arbetar inom vård, skola och omsorg löper störst risk att bli sjukskrivna².

CEDAW-nätverkets krav

► Förbättra unga kvinnors psykiska ohälsa

Det behövs förebyggande insatser och ökade resurser för att motverka unga kvinnors psykiska ohälsa och för att möta det vårdbehov denna grupp har. Regeringen bör noggrant följa upp forskning och ta initiativ till studier om hur eventuell genusbias uttrycks i bemötande och vidtagna åtgärder, till exempel för att minska antalet unga kvinnor som utsätts för tvångsåtgärder. Flera faktorer som kan identifieras som orsaker till unga kvinnors psykiska ohälsa kan härledas till ett allt större samhälleligt fokus på individen som ensam ansvarig för framgångar och misslyckanden. Vi efterlyser fler satsningar på strukturella lösningar på samhälleliga problem exempelvis på arbetsmarknaden, vilket är ett område som orsakar stress och oro hos många unga kvinnor.

► Minska kvinnors sjukskrivningar

Ett jämställt ansvar för barn och hem är en nyckel för att minska kvinnors sjukskrivningar, därför kräver vi en individualiserad föräldraförsäkring. Kraftfulla åtgärder som förbättrar arbetsmiljön och villkoren i kvinnodominerade sektorer måste sättas in. Regeringen bör införa rätt till heltid, minska otrygga visstidsanställningar och satsa på fler och mer hållbara jobb inom välfärden.

► Minska kvinnors och flickors alkohol- och narkotikaanvändning

Trots att ökningen av alkohol- och narkotikaanvändning är störst bland flickor och unga kvinnor, och trots att narkotikadödligheten i Sverige ökar bland såväl unga som äldre kvinnor, saknas ett tydligt jämställdhetsperspektiv i regeringens strategier. Regeringen måste öka det förebyggande arbetet mot kvinnors och flickors missbruksproblem.

► Säkerställ jämställdhet inom vård och medicinsk forskning

Könsuppdelad statistik och jämställdhetsanalyser måste finnas i alla delar av vården. Ett tydligare och obligatoriskt könsperspektiv bör införas inom alla vårdutbildningar och i arbetet med existerande vårdpersonal i syfte att nå jämställd vård och bemötande. Vi uppmanar regeringen att verka för en styrning av statliga forskningsmedel så att den medicinska forskningen blir jämställd och utgår från ett tydligt könsperspektiv.

► Granska sjukvårdens ersättningssystem ur ett könsperspektiv

Sjukvårdens ekonomiska ersättningssystem, DRG, ter sig inte rättvist ur ett könsperspektiv. Flera exempel pekar på en systematisk diskriminering när det gäller ekonomisk ersättning vid "kvinnosjukdomar", vilket i sin tur kan leda till att kvinnors ohälsa prioriteras lägre. Socialstyrelsen har gjort en utredning av det ekonomiska ersättningssystemet men utan att ta hänsyn till kön³. Att kön och jämställdhet vägs in är grundläggande för att undvika könsdiskriminering.

1. Socialstyrelsen och Statens Folkhälsoinstitut, Folkhälsan i Sverige, Årsrapport 2011
2. Försäkringskassan, Större risk för dubbelarbetande mammor att bli sjukskrivna, 2011
3. Kvinnliga Läkares Förening, Motion om diskriminerande ekonomisk ersättning i vården, 2015

Artikel 13: Ekonomiska och sociala rättigheter

Vad säger Kvinnokonventionen?

Kvinnor och män ska ha samma ekonomiska och sociala rättigheter.

Kvinnor ska ha samma rätt som män att tjäna pengar och få bidrag till familjen, att ta banklån och andra lån.

Kvinnor ska ha samma rätt som män att utöva idrott eller kultur och vara med i föreningar.

Så ser det ut

Äldrefattigdomen i Sverige ökar kraftigt, framför allt bland kvinnor. I Sverige finns idag över 150 000 kvinnliga pensionärer som lever på en inkomst som är lägre än EU:s definition av fattigdom (11 100 kr/månad). En halv miljon äldre, av vilka 80 procent är kvinnor, har bara den låga garantipensionen, trots att många av dem har arbetat hela livet. Kvinnors pension är i genomsnitt 6 000 kronor lägre än männens per månad. Att det ser ut så beror bland annat på ett ojämnt arbetsliv med deltids- och visstidsanställningar, dålig arbetsmiljö och att många kvinnor haft låga löner. Dessutom förstärks skillnaderna av själva pensionssystemet som inte skapar tillräckligt bra grundskydd för de mest utsatta och lägst avlönade grupperna¹.

Ett annat problem är att kvinnor oftare är hemma för att ta hand om barn eller sjuka anhöriga. Sedan 80-talet har en allt mindre andel omsorgsbehövande äldre fått offentlig äldreomsorg, samtidigt som anhörigas insatser har ökat. 114 000 medelålders kvinnor och 75 000 män har fått minskade inkomster på grund av anhörigvård. Döttrar till lågutbildade äldre är den grupp anhöriga som ökat sina obetalda insatser mest².

Kvinnor har generellt sett sämre ekonomi och svårare att få lån än män. Vid skilsmässa är det i 70 procent av fallen män som behåller bostaden. Kvinnor som utsatts för våld har svårigheter att hitta ett eget permanent boende. Äldre kvinnor har så låga pensioner att de inte har råd att betala boendekostnader.

Regeringens bidrag till kvinnors organisering som fördelas via Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor har under perioden 2006–2014 legat konstant på 28 miljoner kronor årligen. Samtidigt har antalet kvinnoorganisationer som söker medel flerdubblats. När antalet organisationer som sökt stöd ökat utan att anslaget hängt med har kriterierna för att få stöd skärpts. Det har även införts tak för bidragets storlek till varje organisation.

CEDAW-nätverkets krav

► Säkerställ att kvinnliga pensionärer har en inkomst som går att leva på

Ekonomisk självständighet livet ut är ett av målen för regeringens jämställdhetspolitik. För att hjälpa dagens yrkesverksamma kvinnor krävs individualiserad föräldra

försäkring, rätt till heltid, förbättrad arbetsmiljö och jämställda löner. Särskilda insatser behövs för att öka sysselsättningen för utrikes födda kvinnor och kvinnor med funktionsnedsättning. Men dessa insatser hjälper inte de äldre kvinnor som lever under fattigdomsgränsen just nu. Därför krävs också akuta insatser så som förstärkt garanti-pension, höjt bostadstillägg för pensionärer och mer resurser till äldreomsorgen.

► **Stärkta resurser till den offentligt finansierade barn- och äldreomsorgen**

För att minska kvinnors frånvaro från arbetsmarknaden på grund av vård av barn eller andra anhöriga krävs väl utbyggd och väl fungerande barn- och äldreomsorg. Alla medborgare ska ha tillgång till offentligt finansierad barn- och äldreomsorg på lika villkor. Det är en förutsättning för att kvinnor ska kunna förvärvsarbeta och försörja sig på kort och lång sikt.

► **Säkerställ en jämställd bostadspolitik**

Regeringen måste säkerställa ett jämställdhetsperspektiv i bostadspolitiken så att kvinnor och män får tillgång till bostäder på lika villkor. Fler hyresrätter och andra bostäder behövs och kvinnors ekonomi måste stärkas.

► **Öka budgetanslagen till kvinnors organisering**

Bidraget till kvinnors organisering ska främja kvinnors deltagande i den demokratiska processen och i samhällslivet samt möjliggöra för kvinnor att bevaka sina rättigheter och driva sina krav. För att kvinnoorganisationer i Sverige ska kunna genomföra detta och bedriva sina verksamheter krävs att anslagen ökar.

► **Säkerställ jämställd resursfördelning inom kultur- och fritidsområdet**

Resursfördelning och stöd inom kultur, idrott och fritid måste jämställdhetsintegreras. Styrdokument ska innehålla krav på ett medvetet arbete med jämställdhet och de statliga bolagen bör vara skyldiga att ha jämställdhetspolicys för sina sponsorsatsningar. Vi kräver också mer pengar till kvinnodominerade idrotter och idrottsföreningar.

1. PRO, Ålderdom utan fattigdom - om äldreomsorg och kvinnors låga pensioner, 2015

2. Petra Ulmanen, Omsorgens pris i åtstramningstid. Anhörigomsorg för äldre ur ett könsperspektiv, Stockholms Universitet 2015

Artikel 14: Landsbygdens kvinnor

Vad säger Kvinnokonventionen?

Kvinnor på landsbygden ska ha samma rättigheter som kvinnor i städer.

Kvinnor på landsbygden ska få delta i och dra fördel av landsbygdens utveckling och ha tillgång till hälso- och sjukvård, utbildning, arbete, krediter och lån.

Kvinnor på landsbygden ska ha tillgång till goda levnadsförhållanden, särskilt boende, elektricitet, vatten, infrastruktur, transporter och kommunikation, på samma villkor som kvinnor och män i städerna.

Så ser det ut

I Landsbygdsprogrammet för 2014–2020 har jämställdhetsperspektivet stärkts och bland annat finns ett eget mål som lyder ”Kvinnor och män ska ha lika förutsättningar, rättigheter och möjligheter att arbeta inom lantbruket samt bo och

verka på landsbygden”. Arbetet är en del av EU:s strategi för att nå målen med den gemensamma landsbygdspolitiken och finansieras därför delvis genom EU. Det är av största vikt att fördelningen av medel genom samtliga fem Europeiska struktur- och investeringsfonder är jämställdhetsintegrerad och att detta arbete följs upp.

Tillgängligheten av service som till exempel vård och missbruksvård, internet, transport, skola med mera varierar fortfarande runt om i landet och är i många fall beroende av vilket kön du har. De satsningar som tidigare genomförts, bland annat inom ramen för Sveriges Kommuner och Landstings program för Hållbar Jämställdhet, har haft varierande framgång i olika regioner. Det har också framkommit att kvinnor inte får del av utvecklingspengar i samma utsträckning som män^{1,2}.

CEDAW-nätverkets krav

► Säkerställ jämställd medborgarservice i hela landet

Regeringen har ett ansvar att säkerställa att jämställd service kommer alla medborgare till del oberoende av var du bor eller vilket kön du har. Flickor och kvinnor på landsbygden ska ha samma tillgång som män och de som bor i städer till hälsovård, utbildning, markägande och förvaltning, jordbruksstöd och ekonomisk självständighet. Transportsystemet måste bli jämställt, så att det likvärdigt svarar mot kvinnors respektive mäns transportbehov. För att kunna följa upp detta arbete krävs könsuppdelad statistik och mätbara mål utifrån regionala förutsättningar.

► Landsbygdsutvecklingen måste genomföras på lika villkor för kvinnor och män

Ett jämställdhetsperspektiv måste säkerställas i det nya Landsbygdsprogrammet för perioden 2014–2020. Mer forskning, fakta och könsuppdelad statistik behöver tas fram när det gäller främjande system, företagsstöd och projekt som genomförs på landsbygden. All verksamhet, utvärdering och uppföljning ska ha ett jämställdhetsperspektiv, inklusive budgetar på nationell nivå och i EU-fonder. För att genomföra och följa upp detta arbete krävs konkreta och mätbara jämställdhetsmål. De särskilt sakkunniga i jämställdhet på länsstyrelserna som hanterar Landsbygdsprogrammet måste finnas med i kommande genomförande, utvärdering och uppföljning.

1. Winnet Sverige, Landsbygd på lika villkor

2. Länsstyrelsen Jönköping & Winnet Sverige, Landsbygd på lika villkor – Ur ett regionalt perspektiv,

Artikel 15: Likheter inför lagen

Vad säger Kvinnokonventionen?

Kvinnor och män ska vara lika inför lagen och ska behandlas lika inför domstol.

Kvinnor och män ska ha samma rätt att ingå avtal, att förvalta egendom, att resa och att välja var de ska bo.

Ett avtal som är skrivet så att det försämrar kvinnors rättigheter ska inte gälla.

Så ser det ut

Samiska kvinnors rättigheter är begränsade av rennäringslagen. 1971 blev lagen formellt könsneutral genom att kvinnorna inte längre miste sina privilegier om de gifte sig med en man utan privilegier. Trots detta lever de maktstrukturer som tidigare lagstiftning orsakat kvar. I praktiken underordnas kvinnor ofta män genom att de sällan blir fulla medlemmar i samebyn där alla ekonomiska beslut tas. Inflytandet i samebyn är avhängigt hur många renar en renskötare äger. Kvinnor har generellt sämre möjligheter att påverka i samebyarna än män. Färre kvinnor än män har uppdrag i samebyn och kvinnor måste ofta arbeta i annan verksamhet utanför samebyn för att bidra ekonomiskt till familjen. Många kvinnor upplever att samebyns gemensamma ekonomi påverkar situationen i familjen negativt¹.

CEDAW-nätverkets krav

► Förändra rennäringslagen ur ett jämställdhetsperspektiv

Sametinget är en statlig myndighet med uppgift att bevaka frågor som rör samisk kultur i Sverige och är bland annat förvaltningsmyndighet i rennäringsfrågor. Sametinget har likt andra myndigheter och samhällsinstanser fått ett särskilt uppdrag av regeringen att arbeta med jämställdhetsintegrering. Detta måste efterlevas. Rennäringslagstiftningen måste förändras så att den genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv och Sverige måste ratificera ILO:s konvention 169. Alla förändringar i frågor som rör samiska kvinnor, framförallt i lagstiftning, ska ske i nära samverkan med de berörda.

1. Andrea Amft, Sápmi i förändringens tid: En studie av svenska samers levnadsvillkor under 1900-talet ur ett genus- och etnicitetsperspektiv, 2000

Artikel 16: Äktenskap och familjeliv

Vad säger Kvinnokonventionen?

Kvinnor ska ha samma rätt som män att gifta sig och att välja vem de vill gifta sig med.

Kvinnor ska bara gifta sig och skaffa barn om de själva vill.

Kvinnor och män har samma rättigheter och skyldigheter när de är gifta, och om de skiljer sig.

Kvinnor och män har samma rättigheter och skyldigheter när de är föräldrar, både de som är gifta och ogifta, när det gäller frågor om barnen.

Kvinnor ska ha rätt att välja hur många barn de vill ha, och hur lång tid som ska gå mellan barnen. De har också rätt att få utbildning och information så att de kan använda denna rättighet.

Kvinnor har samma rättigheter som män att till exempel välja familjenamn eller välja yrke.

Barn ska inte få gifta sig eller förlova sig.

Så ser det ut

I juni 2015 lämnade regeringens särskilda utredare sitt betänkande om en nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck, SOU 2015:55. Där konstateras att hedersrelaterat våld och förtryck är utbrett i Sverige¹.

En kartläggning från Ungdomsstyrelsen 2009 visade att omkring 70 000 unga människor mellan 16–25 år i Sverige har begränsningar i förhållande till äktenskap eller har av familjen bestämda villkor för val av partner. Ungefär 8 500 unga, främst flickor, var oroliga för att inte själva kunna välja sin partner. Tvångsäktenskap används för att styra flickors och kvinnors sexualitet. Flickorna begränsas i sitt handlingsutrymme och pojkarna fostras till att kontrollera sina systrar. För vissa är tillgången till utbildning, arbete, inflytande, delaktighet och fritid starkt begränsad². Regeringen skärpte 2014 skyddet mot tvångs- och barnäktenskap genom att brotten äktenskapstvång och vilseledande till tvångsäktenskapsresa infördes. Trots detta förekommer fortfarande tvångs- och barnäktenskap och få fall leder till fällande domar.

Socialstyrelsen uppskattar att 38 000 flickor och kvinnor i Sverige är könsstympade, varav 7 000 är flickor under 18 år³. Kvinnlig könsstympning är förbjudet enligt lag sedan 1982. Straffet för den som utför könsstympning är mellan två och fyra års fängelse. Om man är bosatt i Sverige är det också olagligt att genomföra ingreppet utomlands. Även förberedelse och underlåtenhet att avslöja könsstympning är straffbart. Trots detta har endast två fall av kvinnlig könsstympning lett till fällande domar. Länsstyrelsen Östergötland har tagit fram en vägledning i förebyggande arbete och en särskild webbplats med information och stöd till myndigheter med flera. Socialstyrelsen har tagit fram en vägledning samt ett informationsmaterial för hälso- och sjukvårdens personal. Dessa insatser är viktiga, men strategierna och det förebyggande arbetet behöver utvidgas och implementeras i fler instanser och verksamheter.

CEDAW-nätverkets krav

► Se till att lagen mot tvångs- och barnäktenskap efterlevs

Regeringen måste satsa mer på förebyggande åtgärder och säkerställa att lagen mot tvångs- och barnäktenskap efterlevs och att rättsväsendet dömer de gärningsmän som lagen tar sikte på. Möjligheten att erkänna utländska barn- och tvångsäktenskap samt fullmaktsäktenskap om det finns ”synnerliga” skäl bör tas bort. Det krävs också ökad kunskap och ekonomiska resurser i kommunerna för att utreda missförhållanden i hemmet och säkerställa skydd åt de som utsatts. Kommunerna måste också polisanmäla misstänkta barn- och tvångsäktenskap. Äktenskap ska endast kunna ingås mellan två myndiga personer som har gett sitt fulla samtycke.

► **Se till att kvinnlig könsstympning upptäcks och lagförs**

Att endast två fall av könsstympning har gått till domstol och lett till fängelsedomar i Sverige står inte i proportion till antalet flickor som uppges befinna sig i riskzonen. Mer arbete behövs för att upptäcka och lagföra brottet. Skolpersonal, personal inom socialtjänst, ungdomsmottagningar, mödravården och sjukvården bör utbildas om könsstympning. Flickor som kan vara i riskzonen för att utsättas måste få hjälp genom förebyggande arbete, exempelvis information till både flickorna och deras familjer. Den svenska regeringen måste mer aktivt driva stopp för könsstympning i arbete på europeisk och internationell nivå.

-
1. Socialdepartementet, Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck, SOU 2015:55
 2. Ungdomsstyrelsen, Gift mot sin vilja, 2009
 3. Socialstyrelsen, Flickor och kvinnor i Sverige som kan ha varit utsatta för könsstympning – en uppskattning av antalet, 2015

Denna publikation är framställd med projektmedel från
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor.

© Sveriges Kvinnolobby 2015
Formgivning och omslagsillustration: Kerstin Hanson
Tryck: Printografen, Halmstad 2016
ISBN: 978-91-978283-7-6